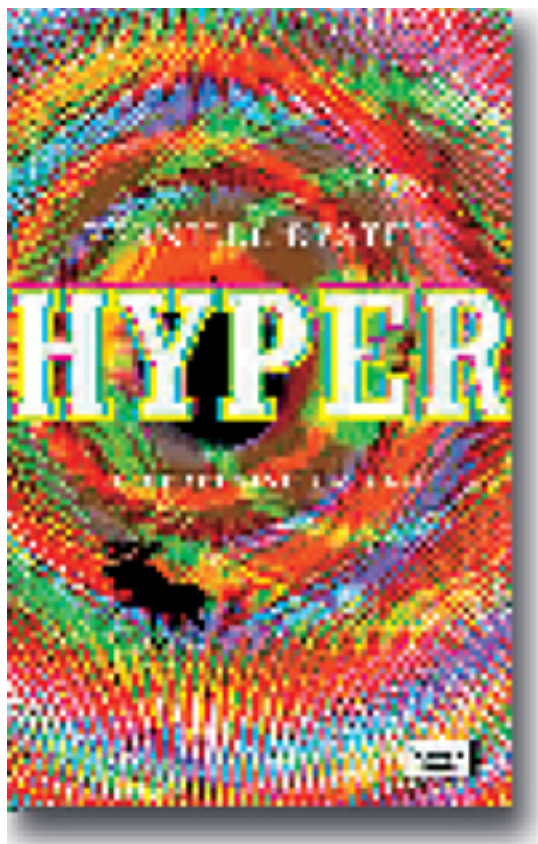

Hyper. En beretning om uro

Sverre Hoem

Pernille Dysthe | **Hyper. En beretning om uro** Damm forlag, 2006 Kr 279. 256 sider

I Pernille Dysthes bok har vi fått landets første autentiske skjønnlitterære beskrivelse av «jente-ADHD». De to tidligere «stå fram»-utgivelsene om diagnosen er begge skrevet av menn (Johansens *Versting med ADHD* fra 2001 og Gjengsets *Aldri for sent å skaffe seg en lykkelig barndom* fra 2005). Det er forfatterens alter ego Rita Linn som formidler historien. Vi blir kjent med en fascinerende fortellerstemme med stor spennvidde i uttrykket. I Rita Linns repertoar finner vi alt fra kvikke humoristiske observasjoner, via direkte og nakne beskrivelser av ensomhet og avvisning, til fortettet og fresende harme over urettferdigheter. Boka beskriver i en romanliknende form hvordan det kan arte seg å være barn, ung og etter hvert «ikke-voksen» (som forfatteren treffende kaller det) med de særpreg som først langt senere i livet blir rubrisert som ADHD.

Boka er på drøyt 250 sider og er satt med komfortabelt store typer. Førsteutgaven leveres i solid innbinding, og til min store lettelse finner jeg en behagelig blåfarget perm under det visuelt langt mer hypre omslagsarket – som åpenbart er godt tilpasset bokas idé, og som på slike omslags vis forsyner leseren med nyttig bakgrunnsinformasjon om forfatteren og hennes prosjekt.

Beretningen starter med glimt fra førskolealder som presenteres via brokker av dialog mellom beretningens jeg og hennes foreldre, søsken og venninner. Noe kan hun selv huske, noe er kun kommet inn i hennes historie om seg selv som gjenfortalte episoder. Gjennom korte og språksikre avsnitt følger vi jeg-personen fra barn til ung voksen. Forfatteren har en formidabel evne til å formidle barnets indre verden. Hun fører oss med stor åpenhet og beundringsverdig modig ærlighet inn

i tanke- og følelseslivet sitt. Og hvorfor skulle hun ikke det? Hun avslører intet som ikke er dønn menneskelig, og intet en med passelig sunn grad av selvrespekt ikke skal kunne vedkjenne seg. Delen om ungdomstida er like leseverdige. Her dukker det opp innskutte utdrag fra dagboka hennes. Disse bidrar til å bryte opp teksten på en måte som er fordelaktig for de av leserne som selv måtte ha konsentrasjonsproblemer. Å være «ikke-voksen» beskrives i den tredje hoveddelen, som er kortere og mer summarisk enn de foregående.

Forfatteren er tro mot sin undertittel «En beretning om uro». Hun slipper aldri sitt hovedtema og leverer en mengde både språksikre og bilderike beskrivelser av hvorledes uroen hennes arter seg. Måten hun formidler uroens fenomenologi på, er intet mindre enn briljant. Øvrige ytringer ved ADHD er også tatt med. Her beskrives konsentrasjonsvansker, temperamentssvingninger, avhengighetstendens, rigid stahet, hypersensitivitet, stressintoleranse – aldri på slikt distansert vis som i min opplisting, alltid naturlig flettet inn i fortellingen om hvordan det er å være jeg-personen. Og den fortellingen handler om mye annet enn ADHD. Her finnes en innlevd og nyansert del om hva prestasjons- og konkurranseorientering kan gjøre med et ungt og usikkert sinn. Ikke minst leverer Dysthe en fascinerende analytisk og samtidig opplevelsesnær beskrivelse av den perioden hun hvor hun utviklet et psykologisk sett usunt forhold til kropp, vekt og mat.

Forfatteren er både i lanseringssammenheng og gjennom sin stemme i boka tydelig på at hun ikke har ønsket å levere noen fasit på hvordan det er å ha ADHD. Hun har rett og slett formidlet *sin* historie. Noe av den har med ADHD å gjøre, noe har med allmennmenneskelige forhold å gjøre, noe er særegent for akkurat henne. Jeg synes hun har lyktes svært godt i å balansere disse elementene. Hun lar ikke diagnosen verken under- eller overforklare hvorfor ting ble som de ble. Hun trækker kraftig til i beskrivelsene av hvordan særlig uroen har forstyrret tilværelsen, men blir aldri verken sutrende eller ansvarsfraskrivende.

Hyper er en freske av en bok. Fortellingen er preget av en type spontanitet og autentisitet som tyder på stort kreativt trykk under skriveprosessen. Forfattere er høyst forskjellige i sin tilnærming til skriveprosessen. Noen hamrer som Jack Kerouac ut historiene sine meter for meter i lange og nærmest sensurfrie skrivesoner. Andre veier som Øystein Lønn hvert ord på gullvekt og stryker mer enn de skriver. Pernille Dysthe ligger åpenbart nærmere førstnevnte.

Forlaget drister seg til å trekke en parallell til Elisabeth Wurtzels internasjonale salgsbombe *Prozac Nation* (1995). Jeg håper virkelig sammenlikningen slår inn i forhold til opplagstall, utover det ser jeg ikke helt likheten: Dysthe har rett og slett skrevet en mye bedre bok enn Wurtzel. Sistnevnte er like ofte overflatisk og fragmentert i sin tekst som førstnevnte er personlig og integrert.

Med *Hyper* bidrar Pernille Dysthe til å nyansere det offentlige bildet av ADHD. Fortelleren er verken kriminell eller utagerende, hun trekkes ikke mot samfunnets randsoner. Vi får stifte bekjentskap med en intelligent og kunstnerisk begavet jente som i voksen alder gjør karriere i et prestisjeyrke. Ytre sett bærer hun på alle måter preg av beundringsverdig vellykkethet. I boka viser hun oss hvilket intenst indre strev som kan ligge bak et slik ytre.

Som nyutdannet psykolog fortærte jeg med tilnærmet desperat appetitt romaner for å bøte på min åpenbare mangel på livserfaring. Jeg har alltid tenkt at vi kan bli bedre terapeuter av å ha tatt del i mange av de menneskelige historiene. Men alt kan vi jo tross alt ikke oppleve i real life. Fiksjon har sin misjon. Som nyttig supplerende livserfaring for alle de av oss som ikke har vokst opp som hyper jente.

Jeg kan trygt anbefale boken som nyttig lesning for norske psykologer, enten man er ute etter å lære mer om ADHD fra innsiden som supplement av sin fagkunnskap – eller for den som rett og slett ønsker å lese en god bok.